

Vergaderjaar 2014–2015

32 043

Toekomst pensioenstelsel

Nr. 228

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 september 2014

De Staatssecretaris van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft de wens van uw Kamer aan mij overgebracht om u een analyse te sturen van het ATP PensionService A/S-arrest¹ (hierna: ATP-arrest) van het Hof van Justitie EU. Ik voldoe graag aan deze wens.

1 ATP-arrest

1.1 Inleiding

Het ATP-arrest gaat in hoofdzaak om de vraag of het beheer van een pensioenfonds vrijgesteld is van btw. Ook is het Hof van Justitie EU ingegaan op de vraag welke diensten onder het begrip vrijgesteld beheer vallen.

1.2 Beslissing Hof van Justitie EU

Het Hof van Justitie EU oordeelt dat een pensioenfonds, zoals dat in het ATP-arrest aan de orde is, voor de btw-heffing kan worden behandeld als een gemeenschappelijk beleggingsfonds wanneer het pensioenfonds wordt gefinancierd door de pensioenontvangers, het spaargeld wordt belegd volgens het beginsel van risicospreiding en het beleggingsrisico wordt gedragen door de leden van het pensioenfonds. Het beheer van een dergelijk pensioenfonds is vrijgesteld van btw. In het ATP-arrest gaat het om een bedrijfspensioenfonds waarbij het uitbetaalde pensioen afhankelijk is van de omvang van het spaarbedrag dat aan de pensioeninstelling is betaald en het rendement van de beleggingen. Bij een dergelijk pensioenfonds is de hoogte van de pensioenuitkering niet vastgesteld; de hoogte van en de termijn voor de te betalen pensioenpremies staan vast. In de praktijk worden dit soort pensioenfondsen als Defined Contribution fondsen (hierna: DC-pensioenregeling) aangeduid. De tegenpool van deze pensioenvorm is een fonds dat een zogenoemde Defined Benefit regeling

¹ HvJ EU 13 maart 2014, nr. C-464/12

uitvoert (hierna: DB-pensioenregeling). Bij een dergelijk fonds is de hoogte van de uitkering vastgesteld op basis van het aantal dienstjaren bij de werkgever en het bedrag van het loon, waarbij de werkgever door de deelname aan het pensioenfonds voldoet aan zijn wettelijke verplichtingen. Over dit soort pensioenfondsen heeft het Hof van Justitie EU in het arrest *Wheels*² geoordeeld dat geen sprake is van een gemeenschappelijk beleggingsfonds waarvan het beheer is vrijgesteld. In het ATP-arrest heeft het Hof van Justitie EU dit oordeel herhaald.

Verder heeft het Hof van Justitie EU in het ATP-arrest bepaald wat onder het beheer van een gemeenschappelijk beleggingsfonds moet worden verstaan, namelijk «dat deze handelingen over het geheel genomen een afzonderlijk geheel moeten vormen en onderdelen moeten vormen die specifiek en essentieel zijn voor het beheer van gemeenschappelijke beleggingsfondsen». Hieronder worden ook de diensten begrepen waarmee de rechten van de leden van pensioenfondsen worden gematerialiseerd door accounts aan te maken en de gestorte bijdragen op hun accounts in het systeem van de pensioenregelingen te boeken. Tot slot heeft het Hof van Justitie EU beslist dat pensioenbetalingen onder de btw-vrijstelling voor handelingen betreffende betalingen en overmakingen kunnen vallen (indien sprake is van een aparte dienst).

2 Analyse gevolgen ATP-arrest voor de Nederlandse praktijk

2.1 Collectieve DB-pensioenregelingen

Van oudsher bestaan in Nederland verschillende soorten pensioenregelingen waarvoor verschillende btw-gevolgen gelden. De meeste van die regelingen zijn zuivere collectieve DB-pensioenregelingen waarbij de hoogte van het pensioen is vastgesteld op grond van loon en dienstjaren. Het gaat hierbij om meer dan 90% van het totaal aantal pensioenfondsen. Het beheer van een pensioenfonds dat DB-pensioenregelingen uitvoert, valt niet onder de vrijstelling voor het beheer van door beleggingsfondsen en beleggingsmaatschappijen ter collectieve belegging bijeengebracht vermogen (artikel 11, eerste lid, letter i, derde onderdeel van de Wet OB 1968). Het ATP-arrest bevestigt dat btw-heffing over deze beheerdiensten moet plaatsvinden. Enkele vermogensbeheerders leggen zich overigens niet bij dit standpunt neer. Zo is beroep aangetekend tegen het oordeel van de rechtbank Den Haag van 8 juli 2011, nr. AWB 09/8541 08, dat de vrijstelling voor een dergelijke beheerdienst niet van toepassing is.

2.2 Individuele DC-pensioenregelingen

Pensioenlichamen die individuele DC-pensioenregelingen uitvoeren, worden gefinancierd door de pensioenontvangers. Het spaargeld wordt belegd volgens het beginsel van risicospreiding en het beleggingsrisico wordt gedragen door de leden van het pensioenfonds. Dergelijk fondsen kunnen als een gemeenschappelijk beleggingsfonds worden aangemerkt. De deelnemers ontvangen een pensioen waarvan de hoogte afhangt van de betaalde pensioenpremies en het rendement van de beleggingen. Bij een dergelijk pensioenfonds is de hoogte van de pensioenuitkering niet vooraf bepaald of gemaximeerd. Het beheer van dergelijke pensioeninstellingen is vrijgesteld van btw. Dat is bijvoorbeeld het geval bij bepaalde Premie Pensioen Instellingen (zie de memorie van toelichting bij de Wet introductie premiepensioeninstellingen, Kamerstukken 31 891). Dergelijke pensioeninstellingen worden voor de btw-heffing gelijk behandeld aan een instelling waarvan het uitsluitende doel de collectieve belegging in effecten en/of bepaalde andere liquide financiële activa is, met toepassing van het beginsel van risicospreiding, en waarvan de rechten van

² HvJ EU 7 maart 2013, nr. C-424/11

deelneming op verzoek van de houders direct of indirect kunnen worden ingekocht of terugbetaald (zie de punten 47 en 49 van het ATP-arrest). Voor deze regelingen heeft het ATP-arrest geen gevolgen waar in de praktijk van btw-vrijstelling over deze beheerdiensten wordt uitgegaan.

2.3 Collectieve DC-pensioen en andere pensioenregelingen

Bij collectieve DC-pensioenregelingen kunnen de pensioenafspraken van de individuele deelnemers zijn opgebouwd op een vergelijkbare wijze als gebruikelijk is bij de gangbare DB-pensioenregelingen.³ De hoogte van het pensioen is dan vooraf vastgesteld op basis van het aantal dienstjaren bij de werkgever en het bedrag van het loon. De deelnemer van een collectieve DC-pensioenregeling loopt dan alleen een indirect risico bij achterblijvende beleggingsresultaten, maar blijft verstoken van meevallers in de beleggingen (net zoals bij een DB-pensioenregeling). Met andere woorden, de deelnemers ontvangen geen pensioen waarvan de hoogte afhangt van de betaalde pensioenpremies en het rendement van de beleggingen. In dergelijke gevallen kwalificeert een collectieve DC-pensioenregeling naar mijn mening niet als gemeenschappelijk beleggingsfonds voor de btw.

Het is echter ook mogelijk dat sprake is van een collectieve DC-pensioenregeling waarbij de pensioenafspraken van de individuele deelnemers wel zijn opgebouwd op een vergelijkbare wijze als gebruikelijk is bij de individuele DC-pensioenregeling. In die gevallen zal het beheer van een dergelijk pensioenfonds wel zijn vrijgesteld van btw. In dit soort gevallen zal aan de hand van alle feiten en omstandigheden moeten worden beoordeeld of sprake is van een gemeenschappelijk beleggingsfonds en of de belastingheffing over de beheerdiensten wijzigt naar aanleiding van het ATP-arrest. Over de fiscale gevolgen van het pensioenbeheer kan zekerheid worden gezocht en verkregen via de voor het pensioenlichaam bevoegde Belastinginspecteur.

2.4 Assetpooling pensioenfondsen

In de brief van de Minister van Financiën en de Staatssecretaris van Financiën van 18 oktober 2007 is door mijn ambtsvoorganger het standpunt ingenomen dat de vrijstelling voor het beheer wel geldt als twee of meer pensioenfondsen (of andere institutionele beleggers) een (deel van) hun vermogen onderbrengen in een afzonderlijk fonds (assetpooling) dat kwalificeert als een beleggingsinstelling. Het ATP-arrest leidt niet tot een heroverweging van dit standpunt.

2.5 Betalingen en overmakingen

Uit het ATP-arrest volgt dat handelingen inzake pensioen- en premiebetalingen die een derde uitvoert voor een pensioeninstelling vrijgesteld zijn van btw als deze als een aparte, zelfstandige prestatie worden verricht. Op grond van artikel 11, eerste lid onderdeel i, van de Wet OB 1968 geldt voor dergelijke zelfstandige betalingsdiensten in Nederland al een vrijstelling.

2.6 Pensioenuitvoeringsdiensten en btw-koepelvrijstelling

Met betrekking tot de beperking van de btw-koepelvrijstelling voor pensioenadministratiediensten merk ik op, dat deze diensten vanaf 1 januari 2015 in alle gevallen belast zijn met btw. De btw-heffing is nodig om te zorgen voor een gelijke concurrentiepositie ten opzichte van andere aanbieders van deze diensten die niet vanuit een koepel werken. Het gaat hierbij om werkzaamheden die zien op de fondsspecifieke deelnemersad-

³ Er bestaat geen wettelijke definitie van een collectieve DC regeling.

ministratie⁴ en de werkgeversadministratie. Hierbij gaat het om de financiële administratie, het beheer van gegevens en aanspraken, het vaststellen⁵ en innen van premies en het vaststellen en uitbetalen van pensioenen. Daarnaast vallen hieronder de activiteiten die rechtstreeks verband houden met genoemde administraties, zoals het opstellen van rapportages aan externe toezichthouders en het voldoen aan de door de toezichthouder opgelegde verplichtingen met betrekking tot (ex)deelnemers als ook het (desgevraagd) aanleveren van deelnemersgegevens aan maatschappelijk relevante instellingen, zoals de Stichting Pensioenregister en het CBS. Het ATP-arrest leidt niet tot een heroverweging van de btw-heffing over pensioenuitvoeringsdiensten. Uiteraard leidt het ATP-arrest er wel toe dat deze diensten kunnen zijn vrijgesteld van btw als deze diensten zouden kwalificeren als beheerdiensten ten behoeve van een pensioenfonds, dat voor de btw-heffing als een gemeenschappelijk beleggingsfonds moet worden behandeld.

De Staatssecretaris van Financiën,
E.D. Wiebes

⁴ In de deelnemersadministratie zijn zowel de huidige deelnemers van het fonds als de gewezen deelnemers (zogenoemde slapers) en de pensioengerechtigden opgenomen.

⁵ Hieronder vallen ook de actuariële berekeningen die in het kader van het vaststellen van de premies worden gemaakt.